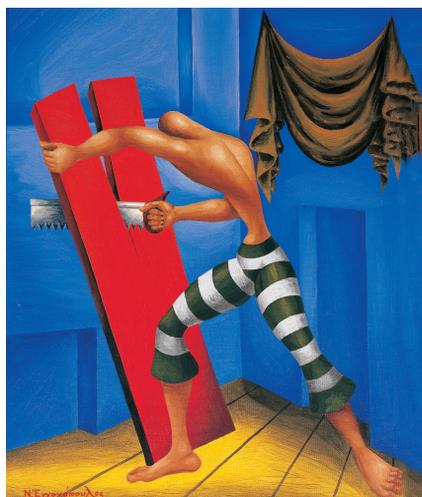

ΕΡΤ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

**ΜΙΚΡΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

*Γραμματική,
Σύνταξη και Ορθογραφία*

ΑΘΗΝΑ

11 ΜΑΡΤΙΟΥ - 20 ΜΑΪΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

27 ΜΑΪΟΥ - 11 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΛΩΣΣΑ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΩΣ ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ζωντανός οργανισμός, η γλώσσα που μιλιέται από βιολογικά ενεργές υπάρξεις εξελίσσεται καθημερινά και διαρκώς. Η γλωσσική κοινότητα, επηρεαζόμενη κάθε φορά από ποικίλα κοινωνικοπολιτικά, οικονομικά και ευρύτερα πολιτισμικά δεδομένα, απογειώνει ή συρρικνώνει, μέσα από τις τρέχουσες χρήσεις, μορφές και τύπους, τους οποίους άλλοτε περιβάλλει με την αίγλη του κανόνα και την ισχύ του προτύπου και άλλοτε απαξιώνει ως απαρχαιωμένους, ιδεολογικά ελέγξιμους, ιστορικά λανθασμένους ή και υποδεέστερους από κοινωνική άποψη. Επιπλέον, κατά καιρούς αναπτύσσονται περιοριστικές ή κλειστές κανονιστικές στάσεις απέναντι στη γλώσσα που διακρίνονται για τους αφορισμούς ή και την κινδυνολαγνεία.

Το γλωσσικό λάθος ορίζεται ως απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα που αποτελεί πρότυπο για μια κοινότητα και περιβάλλεται με το κύρος του κανόνα. Ωστόσο, η σχετικότητα του ορισμού γίνεται προφανής, εάν ληφθούν υπόψη οι διαφοροποιήσεις και οι παραλλαγές. Αυτές είναι δυνατόν να συνοδεύουν ή να χαρακτηρίζουν τις ποικίλες αποκρυσταλλώσεις των γλωσσικών μορφών κατά τις διαδικασίες της κωδικοποίησής τους στις Γραμματικές και τα Λεξικά μιας

γλώσσας, από τη μια, και τη ζώσα επικοινωνία των χρηστών της στον οικείο και καθημερινό ή ανεπίσημο λόγο, από την άλλη.

Τα γλωσσικά λάθη μπορούν να θεωρηθούν πρώιμοι μάρτυρες μιας επικείμενης γλωσσικής αλλαγής. Η ύπαρξη και η εκδήλωσή τους αμφισβητεί τις παραδομένες και «καλά ζυγισμένες», μέχρι τη στιγμή της παρέκκλισης, μορφές. Η αντοχή τους θα κριθεί στον χρόνο από την ένταση, την επιμονή, τη συνέχεια και τελικά την εξέλιξη της αρχικής παραφθοράς. Με βάση αυτούς τους προβληματισμούς και τις σκέψεις, οι καταστροφολογίες σε σχέση με το γλωσσικό σύστημα αντενδείκνυνται. Τέτοιου είδους συμπεριφορές συγχροτούν αξιολογικές και ρυθμιστικές στάσεις απέναντι στη γλώσσα με κοινωνικές, αλλά και επιστημονικές επιπτώσεις.

Ο λόγος που μεταδίδεται από τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης χαρακτηρίζεται από απλοποιήσεις και συντομεύσεις και δεν είναι λίγες οι φορές που εξελίσσεται σε τυπικό παράδειγμα συνθηματικού λόγου. Επίσης, μπορεί να συνοδεύεται από λάθη, τα οποία, μεταδιδόμενα από έναν ισχυρό δίαυλο, συχνά επηρεάζουν τους παραλήπτες και, εν πολλοίς, ρυθμίζουν τις μετέπειτα γλωσσικές χρήσεις και μορφές.

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε συνεργασία με την ΕΡΤ Α.Ε. και με τη συμμετοχή μιας πλειάδας καθηγητών ελληνικών Πανεπιστημίων αναλαμβάνει την πρόκληση να καταρτίσει πρόγραμμα επιμόρφωσης των φορέων του δημόσιου λόγου με τίτλο *Μικρά Σεμινάρια Ελληνικής Γλώσσας και Επικοινωνίας*. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τη διοργάνωση εργαστηρίων, τα οποία, σε διαρκή αλληλεπίδραση με τους διδάσκοντες, διαπραγματεύονται τα λεγόμενα («λάθη») (ορθογραφικά, αναγνωστικά, ακουστικά, αρθρωτικά, «δικαιολογημένα»), αλλά και λάθη κατανόησης και καταστάσεως επικοινωνίας) στο επίπεδο της δημόσιας σφαίρας του

δημοσιογραφικού λόγου που ασκεί έντονο παιδευτικό ρόλο στα πολυσχιδή ακροατήριά του.

Οι συναντήσεις των πανεπιστημιακών δασκάλων με τους φορείς και σχεδιαστές του λόγου της δημόσιας σφαίρας εστιάζουν στις σύγχρονες χρήσεις της ελληνικής γλώσσας και τα συνηθέστερα γραμματικά λάθη στον προφορικό και γραπτό λόγο των φυσικών ομιλητών της Κοινής Νέας Ελληνικής, στις αρχές και τους κανόνες που διέπουν την οργάνωση ενός κειμένου, αλλά και στις παρεκκλίσεις από τη νόρμα στον τονισμό και την προσωδία των ραδιοτηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων. Επικεντρώνονται στα δάνεια στη Νέα Ελληνική από άλλες γλώσσες και τη διαχείρισή τους στον δημόσιο λόγο, καθώς και στις μορφολογικές και συντακτικές διτυπίες των ονοματικών και ρηματικών δομών. Αναζητούν την «άρτια χρήση» της γλώσσας στη δημοσιογραφία σε σχέση και με το δημοσιογραφικό ύφος και την αντιδιαστέλλουν με τις διαφοροποιήσεις από ορθούς λεκτικούς τύπους, από άποψη παραγωγής και ετυμολογίας. Θέτουν, όμως, και ερωτήματα σχετικά με την επίδραση των ΜΜΕ στον λόγο των αποδεκτών, την πιθανή μετεξέλιξη ή και παγίωση των σύγχρονων («λαθών») σε μελλοντικούς («κανόνες») και τη σχέση των γλωσσικών αποκλίσεων στον δημοσιογραφικό λόγο με την παθολογία και τη ρητορική επιλογή.

Απώτερος στόχος των δύο σεμιναριακών κύκλων στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, οι οποίοι αναπτύσσονται σε εβδομαδιαία εργαστήρια και διαλέξεις επικοινωνιακής γραμματικής, ορθογραφίας και σύνταξης, είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων και της εμπειρίας των δημοσιογράφων, καθώς και των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών παραγωγών της ΕΡΤ στα συγκεκριμένα πεδία, με βάση την ισχυρή πεποίθηση ότι η κατάκτηση της γλώσσας χρειάζεται διαρκή αγώνα από όλους τους ομιλητές της, ενεργούς ή εν δυνάμει «παί-

κτες) της επικοινωνίας. Σε μια εποχή που διακρίνεται για τη ρευστότητα και την επιδείνωση των τοπίων σε πολλά επίπεδα, ο ρόλος της γλώσσας, που αναμετράται με την ιμπεριαλιστική εικόνα, καθίσταται περισσότερο σημαντικός. Η εστίαση στην «ασθενή» ελληνική γλώσσα, με βάση τον γλωσσικό ηγεμονισμό, δείχνει επιτακτική. Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα δράση επιχειρεί με συστηματικότητα την ενίσχυση της σύνδεσης της γλώσσας με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, γνωρίζοντας ότι η δημόσια ραδιοτηλεόραση μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά σε μια τέτοια προσπάθεια.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Α Θ Η Ν Α

Ώρες διδασκαλίας:

Κάθε Σάββατο 11.00-14.00, Ραδιομέγαρο ΕΡΤ

1. **11 Μαρτίου.** Ναπολέων Μήτσης
Ομότιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας
Τα συνηθέστερα γραμματικά λάθη στον προφορικό και στον γραπτό λόγο των φυσικών ομιλητών της κοινής Νέας Ελληνικής.
2. **18 Μαρτίου.** Περικλής Πολίτης
Αναπληρωτής Καθηγητής Ανάλυσης Λόγου των ΜΜΕ
Παρεκκλίσεις από τη νόρμα της κοινής Νεοελληνικής στον τονισμό και την προσωδία των ραδιοτηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων.
3. **1 Απριλίου.** Διονύσης Γούτσος
Καθηγητής Κειμενογλωσσολογίας
Οργανώνοντας το προφορικό και γραπτό κείμενο: Αρχές, κανόνες και λάθη.

4. **22 Απριλίου.** Γιώργος Ανδρουλάκης
Καθηγητής Κοινωνιογλωσσολογίας και εφαρμογών της στη διδακτική πράξη
Τα δάνεια στη Νέα Ελληνική από άλλες γλώσσες και η διαχείρισή τους στον δημόσιο λόγο.
5. **29 Απριλίου.** Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη
Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και Ελληνικής Γλώσσας
Η έννοια του γλωσσικού λάθους. Τα «λάθη» του σήμερα «κανόνας» του αύριο;
6. **6 Μαΐου.** Θανάσης Μιχάλης
Επίκουρος Καθηγητής διδασκαλίας της Ελληνικής ως Μητρικής και ως Δεύτερης Γλώσσας και με τη Χρήση των Νέων Τεχνολογιών
Μορφολογικές και συντακτικές διτυπίες ονοματικών και ρηματικών δομών στη νέα Ελληνική.
7. **13 Μαΐου.** Μαρίκα Λεκάκου
Επίκουρη Καθηγήτρια Γενικής Γλωσσολογίας με έμφαση στη Σύνταξη – Σημασιολογία
Το γλωσσικό λάθος και η επιστήμη της γλώσσας.
8. **20 Μαΐου.** Γεώργιος Δ. Καψάλης
Πρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Καθηγητής Ελληνικής Φιλολογίας με έμφαση στις κλασικές σπουδές και την Παιδική Λογοτεχνία
Γλωσσικές και ορθογραφικές επισημάνσεις.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ώρες διδασκαλίας:

Σάββατο και Κυριακή 14.00-17.00, ΕΣΗΕΜ-Θ

1. **Σάββατο 27 Μαΐου.** Σμαράγδα Παπαδοπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διδακτικής Νεοελληνικής Γλώσσας
*Η άρτια χρήση της νεοελληνικής στη δημοσιογραφία:
Το παράδειγμα του Ημερήσιου Τύπου και το δημοσιο-
γραφικό ύφος.*
2. **Κυριακή 28 Μαΐου.** Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη
Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και Ελληνικής Γλώσσας
*Η επίδραση των ΜΜΕ στη γλώσσα των αποδεκτών.
Η παιδευτική λειτουργία του δημοσιογραφικού λόγου.*

Χαράλαμπος Στεργιούλης
Διδάκτωρ Βυζαντινής Φιλολογίας
*Ανημέρωτοι ή ανενημέρωτοι; Συννηθισμένες αποκλίσεις
από ορθούς λεκτικούς τύπους (από άποψη παραγωγής
και ετυμολογίας).*
3. **Σάββατο 10 Ιουνίου.** Κώστας Ντίνιας
Καθηγητής Γλωσσολογίας – Ελληνικής Γλώσσας και Διδα-
κτικής της
*Γλωσσικές αποκλίσεις στον δημοσιογραφικό λόγο: πα-
θολογία ή ρητορική επιλογή;*
4. **Κυριακή 11 Ιουνίου.** Ζωή Γαβριηλίδου
Καθηγήτρια Θεωρητικής Γλωσσολογίας
*Ζητήματα ορθογραφίας και σύνταξης της ελληνικής
γλώσσας.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γεώργιος Δ. Καψάλης

Πρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Καθηγητής Ελληνικής Φιλολογίας με έμφαση στις κλασικές σπουδές και την Παιδική Λογοτεχνία. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Ναπολέων Μήτσης

Ομότιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τ. Αντιπρύτανης.

Διονύσης Γούτσος

Καθηγητής Κειμενογλωσσολογίας. Τμήμα Φιλολογίας Φιλοσοφικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ζωή Γαβριηλίδου

Καθηγήτρια Θεωρητικής Γλωσσολογίας. Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Κώστας Ντίνας

Καθηγητής Γλωσσολογίας – Ελληνικής Γλώσσας και Διδακτικής της. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Παιδαγωγικής Σχολής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Γιώργος Ανδρουλάκης

Καθηγητής Κοινωνιογλωσσολογίας και εφαρμογών της στη διδακτική πράξη. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αντιπρόεδρος Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Περικλής Πολίτης

Αναπληρωτής Καθηγητής Ανάλυσης Λόγου των ΜΜΕ. Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Σμαράγδα Παπαδοπούλου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διδακτικής Νεοελληνικής Γλώσσας. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μαρίκα Λεκάκου

Επίκουρη Καθηγήτρια Γενικής Γλωσσολογίας με έμφαση στη Σύνταξη – Σημασιολογία. Τμήμα Φιλολογίας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Θανάσης Μιχάλης

Επίκουρος Καθηγητής διδασκαλίας της Ελληνικής ως Μητρικής και ως Δεύτερης Γλώσσας και με τη Χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας Φιλοσοφικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Χαράλαμπος Στεργιούλης

Διδάκτωρ Βυζαντινής Φιλολογίας. Τμήμα Φιλολογίας Φιλοσοφικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Διδάσκων Διαπανεπιστημιακού – Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγικού Τμήματος Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και Ελληνικής Γλώσσας. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Σχολής Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Fellow of Comparative Cultural Studies (2014-15) CHS – GR, Harvard University.

Επιστημονικώς Υπεύθυνη Έργου:

Νικολέττα Τσιτσανούδη-Μαλλίδη

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

nitsi@cc.uoi.gr

«RESPECT WORDS»

Η ΕΡΤ πρωτοπορεί και συμμετέχει ενεργά στην αντιμετώπιση της Ρητορικής του Μίσους στα ΜΜΕ μέσω του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «RespectWords» (JUST/2015/RRAC/AG).

Το «RespectWords» αφορά τη διαχείριση και αντιμετώπιση της Ρητορικής του Μίσους από τους δημοσιογράφους, αναπτύσσοντας σειρά δράσεων, όπως σεμινάριο για δημοσιογράφους, ραδιοφωνικές εκπομπές, τηλεοπτικά μηνύματα, τον σχεδιασμό και υλοποίηση ενός διαδραστικού διαδικτυακού χάρτη καλών πρακτικών και τη συγγραφή ενός εγχειριδίου καλών πρακτικών στα ΜΜΕ, αλλά πρωτίστως θα συμβάλει στη δημιουργία ενός consortium ραδιοτηλεοπτικών φορέων που θα εισαγάγουν τον Νέο Κώδικα Δεοντολογίας στα ΜΜΕ για τη «Ρητορική του Μίσους», θέμα το οποίο απασχολεί ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν οι ακόλουθοι φορείς: ο Ραδιοτηλεοπτικός Φορέας της Ισπανίας-Παράρτημα Ανδaluσίας EMA/RTV (Asociación De Emisoras Municipales Y Comunitarias De Andalucía De Radio Y Televisión), το Comharchumann Cumarsaide Pobal Bhaile Atha Cliath-T. (Ιρλανδία), το ERREPI S.p.A. - RADIO POPOLARE (Ιταλία), το Radio Student Association - RADIO STUDENT (Σλοβε-

νία), το Foundation For Civil Radio Broadcasting (CIVIL RADIO) (Ουγγαρία), το Radio Dreyeckland Betriebs GmbH (Γερμανία) και το International Press Institute (Αυστρία).

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΨΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

Το σεμινάριο του «RespectWords» θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα από τις 24 έως τις 27 Απριλίου 2017 και θα αφορά δημοσιογράφους που ασχολούνται με θέματα μεταναστευτικού-προσφυγικού, ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων και ισότητας.

Σκοπός του σεμιναρίου είναι μέσα από τις διαλέξεις και τα εργαστήρια να εξαχθούν τα πρώτα συμπεράσματα για τους τρόπους και τις καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμόσουν οι επαγγελματίες του χώρου της δημοσιογραφίας ώστε να αντιμετωπίζουν εκφράσεις Ρητορικής Μίσους.

Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Αρχών για την αξιολόγηση/επιλογή/χρήση των πληροφοριών που σχετίζονται με την μεταναστευτική διαδικασία, τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες στην Ευρώπη που θα προκύψει, θα είναι ένα πρακτικό εγχειρίδιο (περίπου 30 σελίδων) το οποίο από την μία πλευρά θα καθορίζει ξεκάθαρες αρχές για την αντιμετώπιση της Ρητορικής του Μίσους, ενώ ταυτόχρονα θα «υποστηρίζει» τους δημοσιογράφους και τα ΜΜΕ στα καθημερινά καθήκοντά τους, ειδικά στις περιπτώσεις που πρέπει να καλύψουν θέματα και να διαχειριστούν πληροφορίες σχετικά με το μεταναστευτικό, τις εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες.

Ο Κώδικας θα δίνει απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποιο είναι το γενικό ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τη σχέση ΜΜΕ - μεταναστών, θρησκευτικών και εθνικών μειονοτήτων;
- Ποιες λέξεις (λεξιλόγιο και εκφράσεις), αλλά και οπτική (ισορροπημένη παρουσίαση απόψεων) θα πρέπει να χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι όταν καλύπτουν πληροφορίες σχετικά με το μεταναστευτικό και τους μετανάστες;
- Πώς να αντιμετωπίζουν τη Ρητορική του Μίσους και ειδικά αυτήν που αναπτύσσεται και διαχέεται online στο Διαδίκτυο και στα κοινωνικά μέσα;
- Ποιες είναι οι καλές πρακτικές που εφαρμόζονται σήμερα στην Ευρώπη τόσο από τα ΜΜΕ όσο και στον τομέα της ενσωμάτωσης πληθυσμών μεταναστών;
- Σε ποιους/ες οργανισμούς/οργανώσεις (Πηγές) θα μπορούν να απευθύνονται οι δημοσιογράφοι ώστε να καλύπτουν με αρτιότητα τα θέματα που έχουν αναφερθεί;

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου θα συζητηθούν και θα αναλυθούν 4 βασικές θεματικές:

1. Η κατάσταση και οι κύριες συνέπειες στην Ευρώπη από τη μεταναστευτική-προσφυγική κρίση. Πώς αυτές αντικατοπτρίζονται στα ελληνικά και ευρωπαϊκά ΜΜΕ;
2. Πώς καλύπτονται αυτά τα θέματα από τα ελληνικά ΜΜΕ: Τι πρέπει να κάνουμε; Τι πρέπει να αποφεύγουμε; Τι να λέμε και τι όχι; Λεξιλόγιο, editorial lines, Πηγές, Μεθοδολογία κλπ.
3. Ο ψηφιακός κόσμος: Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και Ψηφιακά ΜΜΕ: Ιδιαιτερότητες της Ρητορικής του Μίσους. Πώς αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα;
4. Υπάρχουσες καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση της Ρητορικής του Μίσους στην Ευρώπη: τι έχουμε μάθει;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG

Διδότου 37, 106 80 Άθήνα

Τηλ.: 210 36.42.003 – Fax: 210 36.42.030

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Ίασωνίδου 13, 546 35

Τηλ.-Fax: 2310 271147

www.dardanosnet.gr • info@dardanosnet.gr

e-shop: www.dardanosnet.gr